

Sosyal medyanın öğrenme süreçlerinde kullanımı: ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımına ilişkin öğrenen görüşleri

Yrd. Doç. Dr. Tülay GÖRÜ DOĞAN^a

^aÇukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Adana, Türkiye 01330.

Özet

Bu çalışma, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı çerçevesinde sosyal medyanın öğrenme süreçlerinde nasıl daha etkin ve verimli bir biçimde kullanılabilmesine odaklanmaktadır. Çalışma, nitel bir eylem araştırması olarak desenlenmiştir. Bu bağlamda, çalışmada öğrenenlerin zorunlu ve örgün bir lisans dersinin sosyal medya ile desteklenmesine ilişkin deneyimleri ile söz konusu dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı ile yürütülmesine ilişkin görüşleri alınmıştır. Çalışmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiş ve yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında alınan öğrenen görüşlerinin, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı çerçevesinde bir derse yönelik iletişim ve öğrenme ortamlarının nasıl tasarlanması gerektiği konusunda ders yürütücülerine, araştırmacılara ve kurumlara yol gösterici nitelikte olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı, sosyal medya, eylem araştırması, nitel araştırma.

Abstract

This study focuses on how social media could be used more efficiently in learning processes within Flipped Learning. The study is designed as an action research. In this context, learners' experience about an undergraduate compulsory class, which is supported with social media, is observed and opinions about the flipped learning method are taken. The participants of the study are selected through purposeful sampling. The data are gathered via semi-structured interviews. This study can direct researchers, educators and institutions about how to design educational and communicative environments using flipped learning approach.

Keywords: Flipped learning approach, social media, action research, qualitative research.

Kaynak Gösterme

Görü Doğan, T. (2015). Sosyal medyanın öğrenme süreçlerinde kullanımı: ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımına ilişkin öğrenen görüşleri, *AUAd*, 1(2), 24-48.

Giriş

Ters-yüz edilmiş öğrenme (flipped learning) yaklaşımı, öğretici merkezli ve dört duvarla sınırlanmış geleneksel eğitim anlayışının tersine işlediği, harmanlanmış (blended) bir öğrenme sürecini ifade etmektedir. Geleneksel eğitim anlayışında, bir konunun aktarılması öğretmen-merkezli bir yaklaşımla sınıf ortamında gerçekleştirilirken, konunun özümsemesi ise genellikle sınıf dışında öğrenen tarafından ve ev ödevi benzeri uygulamalar aracılığıyla gerçekleştirilir. Ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı ise öğrenenlerin, önceden hazırlanmış video dersleri ders öncesinde ve genellikle evde izledikleri, sınıfta da çeşitli etkinlikler aracılığıyla konuyu özümstedikleri, geleneksel eğitim sürecinin tersine işleyen bir öğrenme modelidir.

Bu çalışma, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı çerçevesinde sosyal medyanın öğrenme süreçlerinde nasıl daha etkin ve verimli bir biçimde kullanılabileceğine odaklanmaktadır. Bunun için, bir eğitim-öğretim dönemi süresince hem örgün hem de sosyal medya ortamı üzerinden yürütülen uygulamalı bir derse katılan öğrenen görüşlerine başvurulmuştur. Çalışma kapsamında alınan öğrenen görüşlerinin, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı çerçevesinde bir derse yönelik iletişim ve öğrenme ortamlarının tasarlanması konusunda ders yürütücülerine, araştırmacılara ve kurumlara yol gösterici nitelikte olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma Sorunsalı

Bu araştırmanın temel amacı, öğrenme süreçlerinde uygulama etkinliklerinin artırılarak daha etkili ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine katkıda bulunmak ve zamandan kazanım sağlamak için ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımının öğrenme süreçlerine nasıl entegre edilebileceği sorusuna odaklanmaktır. Araştırmacı, aynı zamanda örgün eğitim veren bir kurumda alanıyla ilgili dersleri yürütmektedir. Derslerin yürütülmesinde, öğrenenlerin bireysel farklılıkları, temel gereksinimleri ve öğrenme biçimleri göz önünde bulundurularak farklı öğrenme yaklaşımları ve süreçleri işe koşulmaktadır. Araştırmacı, 2014-2015 Güz eğitim-öğretim döneminde RTS 109 kodlu, örgün ve zorunlu Temel Bilgisayar Uygulamaları dersini sosyal medya üzerinde oluşturduğu bir grup sayfası aracılığıyla ders dışı etkinliklerle desteklemiştir. Araştırmacı, uygulama ağırlıklı Temel Bilgisayar Uygulamaları adlı dersin sosyal medya ile desteklenmesinin derse ilişkin iletişim etkinliklerinin gerçekleştirilmesine katkı sağladığını ve ders içi zamanın daha etkin bir biçimde kullanılarak uygulama ve proje etkinliklerine daha fazla zaman ayırabildiğini gözlemlemiştir. Dolayısıyla, ders içeriğinin

öğrenenlere aktarılması sürecinin de ders dışı bir zamanda gerçekleştirilebilmesinin, öğrenen ve ders yürütücüsünün bir araya geldiği sınırlı zamanın daha etkin ve verimli bir biçimde kullanılmasında önemli olabileceğini düşünmüştür.

Bu bağlamda çalışmada, öğrenenlerin bir eğitim-öğretim dönemi süresince öğrenme ve iletişim etkinliklerinin sosyal medya ortamında gerçekleştirilmesine yönelik deneyimleri ve bu deneyimleri çerçevesinde bir dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülmesine yönelik görüşlerinin alınması amaçlanmaktadır. Araştırmanın soruları ve alt soruları şu şekilde belirlenmiştir:

1. RTS109 – Temel Bilgisayar Uygulamaları (TBU) dersinin sosyal medya ile desteklenmesine yönelik öğrenen deneyimleri nelerdir?
  - 1.1. TBU dersinin, sosyal medya ile desteklenmesinin olumlu yönleri nedir?
  - 1.2. TBU dersinin, sosyal medya ile desteklenmesinin olumsuz yönleri nedir?
2. Bir dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülmesine yönelik öğrenen görüşleri nelerdir?

Araştırma, nitel bir eylem araştırmasıdır. Araştırmanın katılımcıları, 2014 – 2015 güz eğitim-öğretim döneminde TBU dersini alan ve ders kapsamında açılan grup sayfasına en çok katılım gösteren ve daha az katılım gösteren öğrenenler arasından amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Dolayısıyla araştırma, söz konusu dersin yürütüldüğü eğitim-öğretim dönemi, dersi alan kişiler ve bu kişiler arasından seçilen katılımcılarla sınırlıdır.

İlgili Alanyazın

Geleneksel eğitim anlayışı, bilginin temel kaynağı olarak öğreticinin görüldüğü (Bristol, 2014), öğrenme eyleminin okul duvarları ve okul zamanı ile sınırlandırıldığı (LaFee, 2013) bir süreci ifade etmektedir. Bununla birlikte, gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri olanakları sayesinde, öğrenme anlayışlarında değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Bu kapsamda, ders yürütücüleri, tasarımcılar, vb. sorumlulukları üstelenen kişiler, örgün öğrenme süreçlerinde öğrenmenin etkililiğini artıracak ve öğrenenleri bu konuda cesaretlendirecek yeni öğrenme yaklaşımları, modelleri ve stratejileri aramaktadırlar (Findlay-Thompson ve Mombourquette, 2014).

Bu çalışma, ilk kez 2007 yılında uygulanmaya başlanan (Bergmann ve Sams, 2014) ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı çerçevesinde sosyal medyanın öğrenme süreçlerinde nasıl daha etkin ve verimli bir biçimde kullanılabileceğine odaklanmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın kuramsal temelini ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı oluşturmaktadır.

Çalışmanın Kuramsal Temelleri

Ters-yüz edilmiş sınıf (flipped classroom) kavramı alanyazında *tersine çevrilmiş*, *altüst edilmiş* (inverted) kavramlarıyla da anılmaktadır. Bu kavram, ilk kez 2007 yılında, kimya öğretmeni olan Jonathan Bergmann ve Aaron Sams tarafından kullanılmıştır (Bergmann ve Sams, 2014; Arnold-Garza, 2014). Ters-yüz edilmiş sınıf kavramının temelinde, öğrenenin sınıfa gelirken öğrenme deneyiminin gerçekleşmesine hazır bir şekilde gelmesi yer almaktadır (Bristol, 2014); çünkü öğrenme öncesi etkinlikler (anlama, kavrama, odaklanma, vb.) öğrenen tarafından sınıfa gelmeden gerçekleştirilmektedir. Ters-yüz edilmiş sınıf kavramının ardında yatan ana düşünce, ders yürütücüsün öğrenenlere hem içeriği hem de ters-yüz edilmiş öğrenme sürecinin nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin enformasyonu aktarmasıdır (Findlay-Thompson ve Mombourquette, 2014, p. 63). Dolayısıyla, teknoloji kullanımının ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımında önemli bir role sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Sams ve Bergmann (2013), ters-yüz edilmiş sınıf yaklaşımına ilişkin en önemli özelliğin genel olarak, öğrenenlerin ders yürütücüsünün önceden çektiği videoları evlerinde izlemeleri olarak algılandığını öne sürmektedirler. Bununla birlikte, söz konusu yaklaşım problem çözmeye ve işbirliğine dayalı öğrenmenin yanı sıra (Demski, 2012; Hawks, 2014; Butt, 2014), karma (hybrid) ve harmanlanmış öğrenme etkinliklerini de içermekte ve öğrenenin öğrenme sürecinde daha aktif rol almasına odaklanmaktadır (Arnold-Garza, 2014). Berret (2012, p.37), ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla öğrenenlerin, sınıf içinde tartışma, proje vb. etkinliklerle hem ders yürütücüsüyle hem de kendi akranları arasında öğrendiklerini uygulama fırsatı yakaladığını ve sınıf dışında da öğrenme sürecine devam ettiğini ifade eder. Bu yaklaşımda, ders yürütücüsünün rolü ise içeriklerin ders öncesinde çevrimiçi olarak izlenebilecek şekilde hazırlanmasını sağlamak; ders sırasında öğrenenlerin sorularını yanıtlamak, geribildirimler vermek ve etkin öğrenme konusunda onları cesaretlendirmektir (Baepler, Walker, Driessen, 2014, p. 229).

Yukarıda anlatılanlara ek olarak, ters-yüz edilmiş sınıf yaklaşımına ilişkin alanyazında olumsuz düşünceler de bulunmaktadır. Bu olumsuz düşüncelerin başında, öğrenenlerin sınıf ortamına hazırlıksız gelmeleri yer almaktadır (Bristol, 2014). Öğrenenlerin, ders öncesinde hazırlanmış olan videoları izlememeleri ters-yüz edilmiş sınıf yaklaşımının işleyişinde bir engel olarak görülmektedir. Ayrıca teknoloji ve internet bağlantısı engeli de, yine öğrenme sürecini aksatan konular arasında görülmektedir. Bununla birlikte, LaFee (2013), internet bağlantısının bulunmadığı durumlarda, ders içeriklerinin bir DVD'ye aktarılarak öğrenenlere

sunulabileceği çözümünü önermektedir.

Ters-yüz edilmiş sınıf yaklaşımına yönelik eleştirilere rağmen, hemşirelik, tıp, eczacılık gibi alanlarda yapılmış çalışmaların olumlu sonuçları, ters-yüz edilmiş sınıf kavramının pedagojik bir model olarak görülmesinde etkili olmuştur (Hawks, 2014, p. 268). Bu bağlamda, çalışmada ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımının seçilmesinin temel amacı, örgün öğrenme süreçlerinde öğrenmenin, sınıf içerisinde kısıtlı bir zaman diliminde gerçekleşmesi yerine, sınıf dışına da taşınması ve öğrenenlerin bu süreci içselleştirmeleri için gerekli ortam ve kaynakları oluşturmaktır. Bu nedenle araştırmacı, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımını uygulamadan önce pilot bir çalışma yaparak RTS109 – Temel Bilgisayar Uygulamaları dersini sosyal medya ortamı ile desteklemiştir. Sosyal medya ortamındaki katılımı bir dönem boyunca gözlemleyerek, dönem sonunda katılımcılara; (1) ilgili dersin sosyal medya ortamı ile desteklenmesine ilişkin deneyimlerini ve (2) bu dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı ile yürütülmesine ilişkin görüşlerini sormuştur.

Çalışmayla Doğrudan İlişkili Araştırmalar

Bu başlıkta, alanyazında ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımına ilişkin uygulamalı çalışmalardan söz edilecektir. Ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı, hemşirelik, tıp, eczacılık (Hawks, 2014) gibi alanlardan, mühendislik, yaşam bilimleri, istatistik ve kütüphaneciliğe (Arnold-Garza, 2014) kadar pek çok alanda uygulanmıştır. Bununla birlikte ilk kez, iki kimya öğretmeni olan Jonathan Bergmann ve Aaron Sams tarafından 2007 yılında uygulanmıştır. Bergmann ve Sams, Woodland Park Lisesi'nde kimya derslerine katılmayan öğrenenlerin konuları takip edebilmeleri amacıyla, kendi olanakları çerçevesinde yazılım ve donanım edinmişler ve derslerini video ile kaydetmeye başlamışlardır (Findlay-Thompson ve Mombourquette, 2014). Sınıf ortamına gelmeyen öğrenenlerin bu videoları izleyerek konuları öğrendiklerini ve modelin başarılı bir şekilde işlediğini fark ettikten sonra, içeriği esnek ve eşzamansız bir şekilde sunarak bu modeli daha da geliştirmişlerdir (Bergmann ve Sams, 2014).

Gaughan (2014), Colorado State Üniversitesi'ndeki HIST 101: World Civilization to 1100 C.E. dersini yüz yüze yöntemle ve Blackboard ortamını da entegre ederek ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla desenlemiştir. Dersin videolarını öğrenenlerin daha fazla içeriğe ulaşmaları amacıyla oluşturduğunu belirten Gaughan (2014, p. 226), dersin sonunda videolara ilişkin öğrenenlerin görüşlerini almıştır. Gaughan, ders kapsamında oluşturulan toplam 9 adet videodan ortalama 15 dakika uzunluğunda (8 adet) olan videoların izlendiğini,

ancak 15 dakikayı aşan 1 videonun (toplam uzunluğu 40 dakika) ise neredeyse hiçbir öğrenen tarafından izlenmediği sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte Gaughan (2014, p. 232), ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımının, öğrenenlerin güdülenmesi ve öğrenme kaynakları ile olan etkileşimi açısından daha önce karşılaşmadığı kadar başarılı bir yöntem olduğunu vurgulamaktadır.

Benzer bir araştırma da Australian National University’de lisans öğrenenlerine yönelik Actuarial Techniques dersinde gerçekleştirilmiştir (Butt, 2014, p.41). Araştırmanın başında ve sonunda olmak üzere toplam iki anket çalışması yapılarak, öğrenenlerin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımına ilişkin algılarındaki değişim incelenmiştir. Çalışmanın başında, öğrenenlerin %50’si ters-yüz edilmiş öğrenme tekniğinin yararlı olabileceğini ifade ederken, çalışmanın sonunda bu oran %75’lere yükselmiştir (Butt, 2014). Michigan tarafından 2008’de gerçekleştirilen araştırmada ise ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı ile yürütülen bir derste öğrenme kazanımlarına odaklanılmıştır (Berret, 2014). Araştırma kapsamında ilk olarak, geleneksel yöntemle yürütülen cebir dersinden kalmak üzere olan 12 öğrenen seçilmiş ve bu öğrenenlerin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülen aynı derse yeniden kayıt olmaları sağlanmıştır. Araştırmanın sonunda, dersi geleneksel yöntemle alan ve en yüksek kazanımı elde eden öğrenenler ile geleneksel yöntemde başarısız olan ve dersi ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yeniden alan öğrenenlerin kazanımlarında bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır (Berret, 2014, p.39).

Mok (2014) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada ise Bilgi Sistemleri Lisans Programında yer alan Programlama dersi, derse katılımı artırmak ve içeriği zenginleştirmek amacıyla ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülmüştür. Öğrenenler, dersin bu yaklaşımla yürütülmesinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemini desteklemesi ve öğrenmeyi kolaylaştırması bakımından olumlu geribildirimlerde bulunmuştur. Ayrıca öğrenenler, videoların tekrar tekrar izlenebilmesi açısından bu yöntemin en büyük yararının da pekiştirme özelliğinin bulunması olarak belirtmişlerdir (Mok, 2014).

Son olarak, Mount Saint Vincent Üniversitesi’nde gerçekleştirilen araştırmada 1112 kodlu Yönetim Bilimine Giriş dersi 3 farklı grup oluşturularak yürütülmüştür (Findlay-Thompson ve Mombourquette, 2014): ilk grupta ilgili ders ters-yüz edilmiş öğrenme yöntemiyle ve 30 öğrenenle, ikinci ve üçüncü grupta ise ders geleneksel yöntemle ve sırasıyla 42 ve 36 öğrenenle yürütülmüştür. Üç dersin yönteminde de ödev, quiz ve sınavlar final notunu aynı oranda etkileyecek biçimde yer almıştır. Dersin tamamlanmasının ardından final notları karşılaştırılmış ve ilgili alanyazına göre ters-yüz edilmiş öğrenme yönteminin

uygulandığı grubun daha başarılı olması beklenirken, üç grup arasındaki notlarda büyük farklılıklar olmadığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, ters-yüz edilmiş öğrenme yönteminin uygulandığı ilk grupla bireysel görüşmeler yapılmıştır. Öğrenenler, ters-yüz edilmiş öğrenme yöntemiyle daha iyi bir öğrenme gerçekleştirdiklerini, dersin yürütücüsüne ve asistanlarına daha çok soru sorma olanağı bulduklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, araştırmada öğrenenlerin bu görüşlerini destekleyecek herhangi bir nicel veri bulunmamıştır (Findlay-Thompson ve Mombourquette, 2014, p. 69).

Yukarıda verilen örnek uygulamalar çerçevesinde, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımının öğrenme sürecinde öğrenenlerin daha aktif bir şekilde yer almasına ve motivasyonlarını artırarak daha iyi öğrenmelerine katkı sağladığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte, bu yöntemin uygulanmasında, özellikle dersin yürütücüsünün dikkat etmesi gereken birçok unsur bulunmaktadır. Bunların başında, çekilen videoların uzunluğu gelmektedir (Gaughan, 2014). Videoların uzunluğunun fazla olması öğrenenlerin ilgilerinin dağılmasına, dolayısıyla videoların izlenirliğinin azalmasına neden olabilir. Ayrıca, ters-yüz edilmiş öğrenme yönteminin sadece ders yürütücüleri tarafından değil, öğrenenler tarafından da benimsenmiş olması yöntemin işleyişinde diğer bir önemli unsurdur (Findlay-Thompson ve Mombourquette, 2014). Bu bağlamda, öğrenenlerin sürecin işleyişini benimsemiş olmaları ve bu öğrenme yöntemini kendini tercihleri doğrultusunda seçmiş olmaları da motivasyonlarının artmasında etkili olabilir. Öğrenenler ve ders yürütücülerinin, bu yeni öğrenme yöntemine ilişkin görev ve sorumlulukları konusunda donanımlı ve bilgi sahibi olmaları, kuşkusuz yöntemin başarılı bir şekilde uygulanmasına katkı sağlayacaktır.

Çalışmayla Doğrudan İlişkisi Olmayan Araştırmalar

Öğrenme ortamlarının teknolojiye bağlı olarak çeşitlenmesi ve bu doğrultuda gelişen yeni öğrenme yaklaşımlarında olduğu gibi, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımının ortaya çıkışında da internetin evrimi ve Web 2.0 teknolojileri etkili olmuştur (Jacot, Noren, ve Berge, 2014, p. 23). Genellikle web 2.0 teknolojileri ile birlikte anılan blog, viki ve çevrimiçi sosyal ağlar gibi iletişim teknolojileri sosyal medya teknolojileri olarak bilinmektedir (Friedman ve Friedman, 2013). Söz konusu teknolojiler, yalnızca iletişimin biçimini ve içeriğini değiştirmemiş, aynı zamanda öğrenmeye ilişkin alışkanlıkları ve anlayışı da değiştirmiştir.

VanDoorn ve Eklund (2013), sosyal medyanın öğrenme süreçlerinde kullanılmasının eşzamanlı iletişim için fırsat yaratması bakımından özellikle öğrenenler tarafından olumlu

yönde karşılandığını belirtmektedir. Sosyal medya sayesinde öğrenenler, kendileri için sorun oluşturan bir konuyu anında ders yürütücüleriyle paylaşarak yanıt alabilmekte ve öğrenme sürecinde zaman kaybı yaşamamaktadırlar. Ek olarak Friedman ve Friedman (2013), sosyal medya araçlarının öğrenme süreçlerinde kullanılmasının problem çözme, eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesine, iletişim ve işbirliğinin artırılmasına katkı sağladığını ifade etmektedirler.

Bu çalışmada araştırmacı, örgün sistemde yürütülen bir dersin iletişim ve etkileşim etkinliklerinin ders dışında da sürdürülebilmesi, öğrenenlerin süreçte karşılaştıkları sorunları öğrenmelerini aksatmadan anında çözebilmeleri amacıyla sosyal medyada bir grup sayfası oluşturmuştur. Bu bağlamda, oluşturulan grup sayfasının amacına yönelik olarak işleyip işlemediği ile ilgili öğrenen görüşlerine başvurulmuştur. Dolayısıyla çalışma, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımının söz konusu dersin işlenişinde bir yöntem olarak kullanılmasına ilişkin bir ön araştırma niteliğindedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma, nitel bir eylem araştırması olarak desenlenmiştir. Eylem araştırmalarının temel amacı, bir program, topluluk veya kuruma özgü sorunlara çözüm üretmektir (Patton, 2002, p. 221). Bu kapsamda eylem araştırması, araştırmacıya, uygulama içerisinde yer alan bireyleri kendi doğal ortamları içerisinde doğrudan gözlemleyebilme ve sürece uygun veri toplama yöntemini (bireysel görüşme, doküman analizi, vb.) belirleyebilme olanağı sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Diğer yandan, araştırmacının kendisi aynı zamanda bu süreçte veri toplama aracı işlevi görmektedir. Toplanan veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar başka ortamlara veya durumlara genellenemez, çünkü eylem araştırmasında temel ilke her ortamın kendine özgü olduğu yönündedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, p. 295).

Çalışmada araştırma modeli olarak eylem araştırmasının seçilmesinin nedeni, araştırmacının çalıştığı kurumda yürütmüş olduğu örgün bir derse ilişkin öğrenen deneyimlerini ve görüşlerini alarak, yürüteceği dersleri yeni öğrenme anlayışları çerçevesinde yeniden tasarlamak istemesidir. Araştırmacının aynı zamanda ders yürütücü olması ve araştırma sürecinin içerisinde yer alması nedeniyle, araştırmanın modeli eylem araştırması olarak seçilmiştir. Bu bağlamda, araştırmacı bir eğitim-öğretim dönemi boyunca öğrenenleri

kendi doğal öğrenme ortamlarında gözlemlene fırsatına sahip olmuş ve dönem sonunda da araştırmanın amacına uygun katılımcıları belirleyerek bireysel görüşmeler gerçekleştirmiştir.

Araştırma Alanı ve Katılımcılar

Bu araştırma, 2014-2015 güz döneminde RTS 109 – Temel Bilgisayar Uygulamaları dersini alan öğrenenlerle gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında öncelikli olarak, dönem başında ders içeriği 14 haftaya dağılımı yapılacak şekilde belirlenmiş ve bu doğrultuda ayrıntılı bir ders sözleşmesi oluşturulmuştur. Dersin amacı, kapsamı, işlenişi, değerlendirme ve katılım süreçlerine ilişkin koşulların yer aldığı ders sözleşmesine ek olarak, grup çalışma kuralları, laboratuvar kuralları ve çevrimiçi ortamlar için etik kurallar oluşturulmuş ve öğrenenlerle dönemin başında paylaşılmıştır. Ders sözleşmesinde, derse yönelik iletişim etkinliklerinin aynı zamanda sosyal medya üzerinde oluşturulan bir grup sayfası (<https://www.facebook.com/groups/rts109/>) aracılığıyla yürütüleceği de belirtilmiş ve öğrenenlere söz konusu grup sayfasını takip etmeleri gerektiği konusunda hatırlatmada bulunulmuştur. Dersin işlendiği dönem boyunca, araştırmacı -aynı zamanda dersin yürütücüsü- dersten en az bir gün önce o haftanın konusuna ilişkin en az bir paylaşımda (konuyla ilgili bir video, haber, tartışma, doküman, vb.) bulunarak öğrenenlerin konuya hazırlanmalarını sağlayarak motivasyonlarını artırmayı amaçlamıştır.

14 haftanın sonunda ise grup sayfasına üye olan ve derse katılımı zorunlu olan 23 öğrenen arasından araştırmanın katılımcıları seçilmiştir. Katılımcıların seçilmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, grup sayfasını takip eden üyeler arasından en çok paylaşımda bulunan 4 kişi (2 kadın, 2 erkek) ve en az paylaşımda bulunan 4 kişi (2 kadın 2 erkek) olmak üzere toplam 8 katılımcı belirlenmiştir. Araştırmanın katılımcıları Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1			
<i>Araştırmanın Katılımcıları</i>			
Grup Sayfasında Paylaşım Durumu	Kadın	Erkek	Toplam
En Çok Paylaşımda Bulunan	Halide	Cemal	2
	Adalet	Turgut	2
En Az Paylaşımda Bulunan	Buket	Metin	2
	Elif	Nazım	2
GENEL TOPLAM	4	4	8

Tablo 1’de yer alan isimler katılımcıların kod isimleri olup gerçek isimleri araştırma kapsamında etik konular gereği gizli tutulmuştur. Etik konular alt başlığında bu durumdan ayrıntılı olarak söz edilecektir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, verilerin toplanmasında bireysel görüşme tekniği kullanılmıştır. Bireysel görüşmenin amacı, başkalarının bakış açılarına girebilmek, düşüncelerini anlayabilmek ve herhangi bir konuyla ilgili deneyimlerini elde edebilmektir (Patton, 2002, p.341). Bu bağlamda, çalışmada yarı-yapılandırılmış sorularla, katılımcıların öğrenme ve iletişim etkinliklerinin sosyal medya ortamında gerçekleştirilmesine yönelik deneyimleri ve bu deneyimleri çerçevesinde bir dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülmesine yönelik görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda, araştırmanın yarı-yapılandırılmış görüşme soruları şu şekildedir:

1. RTS109 – Temel Bilgisayar Uygulamaları (TBU) dersinin sosyal medya ile desteklenmesine yönelik deneyimleriniz nelerdir?
  - 1.1.TBU dersinin, sosyal medya ile desteklenmesinin olumlu yönleri sizce nedir?
  - 1.2.TBU dersinin, sosyal medya ile desteklenmesinin olumsuz yönleri sizce nedir?
2. Bir dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülmesine yönelik görüşleriniz nelerdir?

Yarı-yapılandırılmış bireysel görüşme tekniği kullanılarak katılımcılara yöneltilen soruların geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları iki nitel araştırma uzmanı tarafından yapılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme sorularının, araştırmanın soruları ve alt soruları ile uyumlu ve amacına uygun olacak şekilde hazırlanması göz önünde bulundurulmuştur.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın uygulama süreci, 2014-2015 güz döneminde zorunlu ve örgün bir ders olarak yürütülen RTS 109 – Temel Bilgisayar Uygulamaları dersi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süreci ise ders döneminin sona erdiği 05 Ocak 2015 tarihinde başlamıştır. Araştırmacı, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçtiği katılımcılara sosyal medya üzerinden bir davet mektubu göndermiştir. Katılımcıların tamamının davet mektubuna olumlu yanıt vermesinin ardından her bir katılımcıyla uygun bir gün belirlenmiş ve yaklaşık

10-20 dakika arası sürmesi hedeflenen birebir görüşmeler araştırmacının çalışma ofisinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelere ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2		
<i>Bireysel Görüşme Takvimi</i>		
Katılımcı	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
Buket	13 Ocak 2015	11.07 dk.
Elif	13 Ocak 2015	09.11 dk.
Halide	13 Ocak 2015	09.04 dk.
Adalet	13 Ocak 2015	07.28 dk.
Metin	13 Ocak 2015	08.36 dk.
Nazım	13 Ocak 2015	16.36 dk.
Cemal	13 Ocak 2015	09.51 dk.
Turgut	13 Ocak 2015	16.43 dk.

Araştırmacı, araştırmanın uygulama süreci (ders aşaması) biter bitmez ve öğrenenler deneyimlerini henüz unutmamışken bireysel görüşmeleri gerçekleştirmek istemiştir. Dönemin bitişiyle final sınavları başladığı ve ardından öğrenenler ara tatil nedeniyle bir süre kurumdan uzakta olacakları için görüşme tarihi olarak final sınavlarının son günü olan 13 Ocak 2015 tarihi belirlenmiş ve tüm katılımcılarla aynı gün görüşme yapılmak durumunda kalınmıştır. Veri toplama sürecinde, herhangi bir veri kaybının yaşanmaması için görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir.

Veri Analizi

Yarı-yapılandırılmış bireysel görüşmelerin ardından toplanan veriler ses kayıt cihazından bilgisayara aktarılmış ve bir kelime işlemci programında deşifre işlemleri gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, görüşmeler kapsamında katılımcılara yöneltilen 2 ana soru ve 2 alt soru olmak üzere toplam 4 soru için her bir katılımcının verdiği yanıtları bir tablo üzerinde birleştirmiştir. Ardından, her soru için tema ve ana temaları belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında toplam 32 tema ve 8 ana tema belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından belirlenen tema ve ana temaların inanırlılığının sağlanması için başka bir nitel araştırma uzmanının da yardım alınmıştır. Nitel araştırma uzmanı da, benzer şekilde araştırmanın tema ve ana temalarını belirledikten sonra, araştırmacı ve uzman çıkan sonuçları karşılaştırarak analiz sürecini tamamlamışlardır.

Araştırmanın İnanırlığı

Çalışmada, araştırmanın inanırlığını sağlamak için veri sağlama, araştırmacı sağlama ve yöntem sağlama teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sürecinin başlangıcından itibaren, araştırmacıyla aynı kurumda çalışan, aynı öğrenen grubunun farklı bir dersini yürüten ve nitel araştırma konusunda bilgi ve deneyimi bulunan bir uzman araştırma sürecinin içerisinde yer almıştır. Uzman, aynı zamanda ders kapsamında sosyal medyada açılan grup sayfasına da üye olarak eklenerek öğrenenlerin sayfaya olan katılımlarını araştırmacıyla birlikte gözlemleyebilmesi de sağlanmıştır. Araştırmacının olduğu gibi, uzmanın da öğrenenleri tanıması ve onları grup sayfasında yakından gözlemlemesi, yöntemin belirlenmesinde, katılımcıların seçiminde ve verilerin analizinde araştırmanın inanırlığına katkı sağlamıştır.

Etik Konular

Araştırma kapsamında etik konular (1) araştırmacı sorumluluğu ve (2) katılımcı hakları olmak üzere iki boyutta ele alınmıştır. Araştırmacı kendi sorumlulukları kapsamında, 14 haftalık ders sürecinin başlangıcında bir anket çalışması yaparak, dönem boyunca bir araştırma sürecinde yer alacaklarını öğrenenlere duyurmuştur. Söz konusu anket aracılığıyla, öğrenenlerin internet bağlantılarının olup olmadığı ve hangi sosyal ağlara üye oldukları, vb. konusunda temel verileri toplamıştır. Bu sayede, dersi alan tüm öğrenenlerin dönem boyunca internet bağlantısı sorunu yaşamayacaklarına emin olduktan sonra araştırma sürecini başlatmıştır. Ayrıca, dersin ilk haftasında öğrenenlerle paylaştığı ders sözleşmesi kapsamında, ders yürütücüsünün ve öğrenenlerin sorumlulukları ayrıntılı bir biçimde açıklanarak duyurulmuştur. Benzer şekilde, ders kapsamında açılan grup sayfasında gizlilik ve güvenlik ayarları yapılmış; kapalı bir grup haline getirilmiş; yalnızca dersi alan öğrenenler tarafından kullanılması ve sosyal medya ortamında isteyen herkesin katılamaması yönünde önlemler alınmıştır.

Benzer bir şekilde, katılımcıların haklarının sağlanması konusunda ise araştırmacı 14. haftada (son ders gününde) öğrenenlere araştırmasından kısaca söz etmiş ve kendi belirleyeceği katılımcılara davet mektubu göndereceğini duyurmuştur. Araştırmaya katılımın zorunlu olmadığını, gönüllük ilkesine dayandığı belirten araştırmacı, katılımcılara yönelteceği soruların ders kapsamında değerlendirilmeyeceğini de hatırlatmıştır. Katılımcıların davet mektubuna olumlu yanıt vermelerinin ardından araştırmacı bir görüşme sözleşme formu hazırlayarak iki kopya halinde (biri araştırmacıda, biri katılımcıda bulunmak

üzere) katılımcılara sunmuştur. Görüşme sırasında ses kayıt cihazı kullanılacağı, kayıtların üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı ve elde edilen verilerin araştırma dışında başka bir amaçla kullanılmayacağı yönünde hatırlatmaları içeren görüşmeciler sözleşme formu katılımcılar tarafından imzalandıktan sonra görüşmelere başlanmıştır. Görüşme sırasında katılımcıların kimliklerini gizlemek amacıyla gerçek isimleri dışında takma isimler kullanılmıştır. Deneyimlerini ve görüşlerini aktardıkları için katılımcılara teşekkür ettikten sonra görüşmeler sonlandırılmış ve çalışma sonuçlarının daha sonra kendileriyle paylaşılacağı konusunda da bilgi verilmiştir.

Araştırmanın Güçlü Sınırlı Yönleri

Bu çalışmada, öğrenenlerin RTS 109 – Temel Bilgisayar Uygulamaları dersinin iletişim ve öğrenme etkinliklerinin sosyal medya ile desteklenmesine ilişkin deneyimlerinin ve söz konusu dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı ile yürütülmesine ilişkin görüşlerine odaklanılmıştır. Bu doğrultuda, öğrenenlerin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımına ilişkin görüşlerinin alınabilmesi için dersin öncelikle sosyal medya ile desteklenerek bir pilot çalışma niteliğinde uygulanması araştırmanın güçlü yönlerinden biridir. Benzer şekilde, araştırmanın nitel bir eylem araştırması olarak desenlenmesi ve araştırmacının yer alarak araştırmayı kendi doğal ortamında yürüterek sürecin içerisinde yer alması araştırmanın güçlü yönleri arasındadır. Ayrıca, araştırma öncesinde öğrenenlerin bilgi ve iletişim teknolojilerine sahip olma durumu konusunda bir anket çalışmasının yapılarak derse ilişkin öğrenme ve iletişim ortamlarının tasarlanması; araştırmanın 14 haftalık bir dönem kapsayacak şekilde uzun bir sürece yayılması, araştırma sürecinin araştırmacıyla aynı kurumda çalışan başka bir nitel araştırma uzmanı tarafından izlenmesi ve araştırmanın sağlama (triangulation) süreçlerine katkıda bulunması araştırmanın güçlü yönleri olarak sıralanabilir.

Araştırmanın sınırlı yönleri ise 2014-2015 güz döneminde, zorunlu bir örgün ders çerçevesinde ve yalnızca bir katılımcı grubuyla gerçekleştirilmesi olarak ifade edilebilir. Ek olarak, araştırmanın iletişim ve öğrenme etkinliklerinin sosyal medya ile desteklenmesi üzerine deneyimleri ve ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımına ilişkin görüşleri ele alması araştırmanın sınırlı yönlerinden biridir.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırma kapsamında, öğrenenlerin bir eğitim-öğretim dönemi süresince öğrenme ve iletişim etkinliklerinin sosyal medya ortamında gerçekleştirilmesine yönelik deneyimleri ve bu deneyimleri çerçevesinde bir dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülmesine yönelik görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, bireysel görüşmeler aracılığıyla elde edilen bulgular dört ana başlık altında toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına ilişkin ana başlıklar ve alt başlıklar Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3					
<i>Araştırmanın Bulguları</i>					
Soru 1: RTS109-Temel Bilgisayar Uygulamaları dersinin sosyal medya ile desteklenmesine yönelik öğrenen deneyimleri nelerdir?	1.1. Dersin, sosyal medya ile desteklenmesinin olumlu yönleri nelerdir?	1.1.1. Daha fazla iletişim ve etkileşime olanak sağlaması	• Anındalık • Süreklilik • Geribildirim • Etkileşim • Paylaşım • Demokrasi • Fırsat		
		1.1.2. Kalıcı öğrenmeyi desteklemesi	• İçeriğe her an ulaşım • Derse ön hazırlık olanağı • Tekrar etme (pekiştirme) olanağı • Dijital içeriğin tercih edilmesi • İçeriğin çekici hale gelmesi • Görsel unsurlarla desteklenebilmesi		
		1.1.3. Mesleki becerilerin gelişmesine katkı	• Sosyal medya kullanmanın gerekliliği		
		Soru 1.2. Dersin, sosyal medya ile desteklenmesinin olumsuz yönleri nelerdir?	1.2.1. Sınıf içi iletişimin sosyal medyadaki iletişimi etkilemesi	• Kendini ifade edememe • Soru sormaya çekinme • Belirli kişilerin baskın olması • İletişimin ciddiyetsiz olması • Bireysel farklılıkların olması • Gözetleniyor olmanın gerginliği	
			1.2.2. Paylaşımlara yönelik olumsuzluklar	• Gereksiz yorumlarla konunun dağıtılması • Sayfanın amacına yönelik paylaşımlar yapılmaması	
			1.2.3. Katılıma yönelik olumsuzluklar	• Sayfanın aktif olmayışı • Katılımla ilgili yaptırımın olmayışı • İnternet gereksinimi	
	Soru 2: Bir dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülmesine yönelik öğrenen görüşleri nelerdir?		2.1. Öğrenme sürecine ilişkin görüşler	• Tek başına öğrenmeye teşvik etmesi • Uygulamayı birlikte yapma olanağı • Tartışma ortamlarında yeni fikirlerin oluşması • Konuya ön hazırlık olanağı • Öğrenme sürecine adaptasyon gerektirmesi	
				2.2. İçeriğe ilişkin görüşler	• İnternet sınırlılığı • Videoların izlenebilirliği

Tablo 3'te yer alan bulgular, ilgili alt başlıklarda ve alanyazın kapsamında tartışılmaktadır.

1. RTS109- Temel Bilgisayar Uygulamaları dersinin sosyal medya ile desteklenmesine yönelik öğrenen deneyimleri

Öğrenenlerin, RTS 109 – Temel Bilgisayar Uygulamaları (TBU) dersinin sosyal medya ile desteklenmesine yönelik deneyimleri ile ilgili bulgular olumlu ve olumsuz olmak üzere iki temel başlıkta sunulmuştur.

1.1. Dersin, sosyal medya ile desteklenmesinin olumlu yönleri

TBU dersinin sosyal medya ile desteklenmesinin olumlu yönlerine ilişkin bulgular: (1) daha fazla iletişim ve etkileşime olanak sağlaması, (2) kalıcı öğrenmeyi desteklemesi ve (3) mesleki becerilerin gelişmesine katkı olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır.

1.1.1. Daha fazla iletişim ve etkileşime olanak sağlaması

Katılımcılar, TBU dersinin sosyal medya ile desteklenmesinin ders yürütücüsü ve diğer öğrenenler arasında anında ve sürekli iletişim, etkileşim, geribildirim ve paylaşım olanağı sağlaması, herkes için fırsat ve demokrasi ortamı oluşturması açısından olumlu katkılarının olduğunu belirtmişlerdir.

Elif: “Dersin işleyişi konusunda sosyal medyayı kullanmanız çok güzel oldu, direk anında görebildik. O yüzden çok faydalı olduğunu düşünüyorum.”

Halide: “Çünkü bir sorun olduğu zaman direk size yazıyoruz ve siz bize geri bildirim veriyorsunuz. Aramızda bir iletişim kopukluğu olmuyor. Yani sürekli bir iletişim halinde oluyoruz. ... sonra diğer arkadaşlarımızla da etkileşim olarak da iyi oluyor.”

Metin: “Bir şey eksik olduğunda yüz yüze sormaya çekinebilecek arkadaşlarımız var, oradan daha rahat bir şekilde iletişim kurduk.”

Katılımcıların da ifade ettiği üzere, öğrenme ortamının sosyal medya ile desteklenmesi öğrenenler arasında iletişimi ve etkileşime katkı sağladığı gibi (Friedman ve Friedman, 2013) aynı zamanda kendi aralarında bilgi paylaşımında bulunmalarına ve işbirliği yapmalarına da olanak tanımaktadır (Puijenbroek, Poell, Kroon, ve Timmerman, 2013). Ayrıca, katılımcıların sınıf ortamında soru sormaya cesaret edemediklerinde (dersi bölmek, konuyu dağıtmamak,

vb. nedenlerle) sosyal medya ortamında soru sormayı tercih etmeleri, sosyal medya ortamının herkes için demokratik bir ortam oluşturduğu ve eşit fırsat sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır.

1.1.2. Kalıcı öğrenmeyi desteklemesi

Katılımcılar, sosyal medyanın öğrenme süreçlerinde kullanılmasının olumlu yönlerinden birini de kalıcı öğrenmeyi desteklemesi olarak tarafından ifade etmişlerdir. Sosyal medya ortamında paylaşılan içeriğe her an ulaşımın olması, bu sayede derse ön hazırlık yapmanın kolaylaşması, dersten sonra da tekrar yapma olanaklarının oluşu sayesinde kalıcı öğrenmenin sağlandığını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, sosyal medyada paylaşılan içeriğin görsel unsurları içermesi, içeriğin çekici hale gelmesi ve öğrenenlerin dijital içeriği tercih etmesi gibi nedenler de kalıcı öğrenmeyi destekleyen unsurlar olarak sıralanabilir.

Cemal: “Sürekli fotokopi verseydiniz sayfalarca fotokopi olacaktı nasıl çalışabilecektik ki? Bir de onun kaybolduğunu düşünün, tekrar tekrar almak zorunda kalacaktık ama o sosyal medyada öyle değil, paylaşılan dosyayı indirdiğiniz zaman bilgisayarda rahatlıkla açabilip okuyabiliyorsunuz.”

Adalet: “Siz mesela önce sunumlarınızı atıyordunuz, dersten bir kaç gün önce... Biz oradan inceliyorduk, hazırlık yapıyorduk. Bence çok iyi oldu, kitaptan çalışmaktan daha iyi oldu.”

Cemal: “Sosyal medyada paylaşılan bilginin daha çekici olduğunu düşünüyorum. ... görsellik daha iyi akılda kaldığı için, sosyal medya da tamamen görsele, uygulamaya ve yazıya dayalı bir ortam olduğu için insanların ilgisini çektiğini düşünüyorum.”

Nazım: “Ben açıkçası bilgisayarda zaman geçirmeyi çok seven bir insanım, işte bu yönden bana avantajı oldu. Yani Facebook'ta vakit geçirdiğimde hani hemen elimin altında olduğu için notlara bakayım, tekrar edeyim diyorum.”

Benzer şekilde Mondahl ve Razmerita (2014), öğrenenlerin sosyal medya ortamında bilgi paylaşmaya veya işbirliğinde bulunmaya cesaretlendirildiğinde, bilgiyi içselleştirerek daha kalıcı bir biçimde öğreneceklerini ve problem çözmeye dayalı düşünme becerilerinin gelişeceğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, sosyal medyanın öğrenme süreçlerinde kullanılmasının yazılınca öğrenme çıktılarına ulaşmada değil, aynı zamanda öğrenenlerin kişisel gelişimlerine de katkı sağladığını söyleyebiliriz.

1.1.3. Mesleki becerilerin gelişmesine katkı

Katılımcılar, sosyal medyanın öğrenme süreçlerinde kullanılmasına ilişkin, mesleki alanlarının bir gerekliliği olarak sosyal medyayı kullanmanın kendilerine kazanım sağladığı yönünde görüşlerini belirtmişlerdir.

Halide: “Bir de bölümümüzle alakalı, yani sonuçta RTS okuyoruz. Bir de iletişim her zaman olacak yani. İşimizin bir parçası ve sosyal medyayı çok iyi kullanmamız gerekiyor. İleride iyi bir yerlere gelmek istiyorsak, o yüzden hani bizim için de böyle bir grubun olması bence çok çok iyi oldu.”

Katılımcının da belirttiği gibi, iletişim ortam ve araçlarını yetkin bir şekilde kullanabilme bilgisine sahip olmak, Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (2014) temel alan yeterliliklerinde ifade edilmektedir. Bu anlamda, öğrenme süreçlerinin sosyal medya ile desteklenmesi, öğrenenlerin farklı iletişim ortam ve araçlarını yetkin bir biçimde kullanma becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

1.2. Dersin, sosyal medya ile desteklenmesinin olumsuz yönleri

Katılımcılar, TBU dersinin sosyal medya ile desteklenmesinin olumsuz yönlerini (1) sınıf içi iletişimin sosyal medyadaki iletişimi etkilemesi, (2) paylaşımlara yönelik olumsuzluklar ve (3) katılıma yönelik olumsuzluklar olmak üzere görüşlerini belirtmişlerdir.

1.2.1. Sınıf içi iletişimin sosyal medyadaki iletişimi etkilemesi

Sınıf içi iletişimin sosyal medyadaki iletişimi etkilemesi ile ilgili olarak, katılımcılar kendilerini ifade edemediklerini, soru sormaya çekindikleri, grup sayfasında belirli kişilerin baskın olduklarını ve iletişim dilini ciddiyetsiz bulduklarını ve gözetleniyor olmanın kendilerinde gerginlik yarattığını belirtmişlerdir.

Nazım: “Sınıftaki insanların bir arada oluşu aynı süreçte tabii Facebook’ta da devam etmiş oluyor. O yönden güzel, ama ben merak ettiğim soruları daha sormadım. Uzaklaştırıyor beni, sınıfta ilgili düşüncelerimi oraya aktardığımda doğacak şeyleri düşünüyorum mesela.”

Adalet: “Mesela ben bazen soru sormaya çekiniyorum, arkadaşlar konusunda, çünkü bir grup arkadaş, yani nasıl deyim, sorulan sorulara biraz alaycı olarak bakıyorlar.”

Buket: “O gruplar bir kaç kişinin tekelindeymiş gibi devam ediyor. Sürekli aynı kişiler konuşuyor. Sürekli aynı kişiler konuşulana tepki veriyor falan.”

Bu yüzden çok fazla girmek istemedim. ... sanırım konuşulandan dolayı falan biraz ciddiyetsiz bulduğum için. ... hani bir hocanın gözetiminde olduğunu biliyorsun onun bir gerginliği var.”

Ayrıca katılımcılar, grup sayfasındaki iletişim sorunlarının temelinde bireysel farklılıkların (aile, eğitim, vb.) yer aldığını ve bunun ders yürütücüsü tarafından giderilmenin olanaklı olmadığına inandıklarını ifade etmişlerdir.

Adalet: “Yani olumsuz yönü olarak geçenlerde bunu fark ettim, bir şey söylendiği zaman, herkesin çok farklı yapıları var ve hemen olay başka bir yere çekilip başka bir şeyler söylenebiliyor, bu işte kötü bir yanı oluyor. Hani bu da yani sizden kaynaklanan bir şey değil, grupla alakalı bir sorun değil, sadece öğrencilerden hani kişilerin yapılarıyla, aile yapılarıyla alakalı bir şey zaten bu.”

Nazım: “Yani çözümün sizden gelişeceğini düşünmüyorum açıkçası, hani kişilerde bitiyor olay, çünkü bazı arkadaşlar veya genel olarak sınıfta herkes birbirinden farklı. Çok farklı hem de, yani çok farklı olduğu için gruplaşma oluyor zaten bu bireysel farklılıktan kaynaklanan bir şey.”

Katılımcıların ifadelerinden de anlaşılacağı gibi, sosyal medyaya katılım, iletişim biçimi, paylaşım, vb. özellikler Ardichvili'nin (2008) de belirttiği gibi, ülkeden ülkeye veya kültürden kültüre farklılık gösterebilmektedir.

1.2.2. Paylaşımlara yönelik olumsuzluklar

Paylaşımlara yönelik olumsuzluklar ile ilgili olarak katılımcılar, grup sayfasında amacına yönelik paylaşımlar yapılmaması ve gereksiz yapılan yorumlarla konunun dağıtılması konusunda görüşlerini bildirmişlerdir.

Elif: “Sınıftaki insanlar böyle bir şey yazıldığında veya sizin paylaşımınızın altına gereksiz yorumlarda bulunuyorlar. Ben de kendi görüşlerimi yazarsam eğer arada kaynayacağını düşünüyorum. O yüzden diyorum ki sadece takip edeyim.”

Nazım: “Biraz yaptırım uygulanması gerektiğini düşünüyorum, yani şu yönden yaptırım uygulanması gerektiğini düşünüyorum; sayfanın amacını tam kavrayarak, dersin amacına göre bir şeyler yazılmasını istiyorum.”

Chiu, Hsu ve Wang (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, kişilerarasındaki negatif ilişkinin sosyal medyada bilgi paylaşımını olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir. Bu

bağlamda, bir dersin sosyal medya ile desteklenmesinde ders yürütücüsünün sınıf içi ilişkilerin yapısını göz önüne alması ve bu bağlamda öğrenenler için sayfada yapılacak paylaşımlara ve yorumlara yönelik bir çerçeve oluşturması gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

1.2.3. Katılıma yönelik olumsuzluklar

Katılımcılar, (1) sayfanın aktif olmayışı, (2) katılımı ilgili herhangi bir yaptırımın olmayışı ve (3) internet gereksinimi gibi nedenlerle katılıma yönelik olumsuzlukları sıralamışlardır.

Turgut: “Ben daha fazla katılmak istiyorum aslında, hani bir şeyler araştırmak, araştırıp da yayınlamak istiyorum fakat sayfa aktif olmadığı için, bir yorumda bulunuyoruz ona kimse herhangi bir cevap vermiyor. ... Aktiflik şöyle bir şey, hani bir konu üzerinde konuşmak yani illa bir bilimsel bir şey olmasına da gerek yok ,normal bir herhangi bir konu olsa, onun üzerinde kişiler yorum yapsa...”

Cemal: “Sürekli paylaşım yapılma zorunluluğu getirilebilirdi mesela, zorunluluğu demeyelim de sorumluluğu...”

Bununla birlikte, paylaşıma yönelik olumsuzluklar başlığında ifade edilen *sayfanın amacına yönelik paylaşımlar yapılmayışı* bulgusu ile *sayfanın aktif olmayışı* bulgusunun çeliştiği görülmektedir. Katılımcılardan bazıları (Elif, Nazım, Halide, vb.) sayfanın aktif olduğunu ve sayfada gereksiz yorumlar yapıldığını düşünürken; Turgut isimli katılımcı sayfada ders dışında da paylaşımlar ve yorumlar yapılması gerektiğini, buna bağlı olarak da sayfanın yeterince aktif olmadığını düşünmektedir.

2. Bir dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülmesine yönelik öğrenen görüşleri

Katılımcılara, bir dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülmesine yönelik görüşleri sorulduğunda elde edilen bulgular (1) öğrenme sürecine ilişkin ve (2) içeriğe ilişkin olmak üzere iki boyutta gruplandırılmıştır.

2.1. Öğrenme sürecine ilişkin görüşler

Bir dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülmesine yönelik katılımcılar, tek başına öğrenmeyi teşvik etmesi, uygulamayı sınıfta hep birlikte gerçekleştirme fırsatı

sunması, tartışma ortamlarının oluşturulmasıyla yeni fikirlerin ortaya çıkabileceği ve konuya önceden hazırlık yapma olanağının bulunması yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Nazım: “Şöyle söyleyeyim, ben daha rahat dinlerim herhalde tek olduğum zaman. Sınıfta pür dikkat dinlerken alakasız bir şekilde bir soru sorulduğu zaman rahatız oluyorum, konu dağıldığı zaman. Böyle bir şey olursa, sizin dersinizde tek dinlemek benim için daha avantajlı olur.”

Buket: “Ben evde bazı uygulamaları yaparken, sınıfta öğrendiğim bir şeyi bazen unutabiliyorum. O sıra da biraz zorlanabiliyorum, hani hep birlikte olsak uygulama aşamasında, bence hem çok daha rahat öğreniriz hem de size danışmamız, sizden bir şey öğrenmemiz çok daha rahat olur.”

Elif: “Dersi anlatıp orda tartışma ortamı olursa şahane olur. Yani en azından üzerine konuşuruz. Herkes bir yeni bilgi öne sürer veya görmediğimiz taraflar ortaya çıkar.”

Bununla birlikte, Metin isimli katılımcı bir dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülmesine ilişkin görüşlerini olumsuz yönde belirtmiştir.

Metin: “Ben ona pek sıcak yaklaşmıyorum hocam. Önceden bazı notlar paylaşılabilir ama dersi sizin anlatmanızı isterim. Sürecin içinde olmamış gibi olacak yani. Yine ben izleyeceğim ama sanal bir ortamda.”

Metin isimli katılımcının ifadeleri çerçevesinde, yeni bir öğrenme yaklaşımı olan ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımının uygulanması aşamasında karşılaşılabilecek sorun ve engellere karşı bir adaptasyon sürecinin uygulanması gerektiği bulgusuna ulaşılmıştır. Sams ve Bergmann’ın (2013) da belirttiği gibi, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı bir materyali öğrenmenin temel aracı olarak öğrenene sunmak yerine, öğrenen merkezli bir süreci tasarlamaktır. Bu nedenle, söz konusu öğrenme sürecinin hem ders yürütücüsü hem de öğrenen tarafından benimsenmesi ve içselleştirilmesi gerektiği söylenebilir.

2.2. İçeriğe ilişkin görüşler

Katılımcılar, içeriğe ilişkin olarak videoların izlenebilirliği ve söz konusu videolara erişimde yaşanabilecek internet bağlantısı sınırlılığı üzerine görüşlerini bildirmişlerdir.

Turgut: “Ben kendi adıma konuşuyorum, yani üç - dört hafta kadar izlerim, belki daha sonradan boş verebilirim diye düşünüyorum. Çünkü internet sınırı oluyor, bu sınır yüzünden.”

Turgut isimli katılımcı internet erişiminden kaynaklanabilecek sınırlılıklar yüzünden videoların tümünü izlemeyebileceğini belirtmiştir. Gaughan'ın (2014) da ifade ettiği gibi, videoların uzunluğu ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımında izlenebilirlik açısından belirleyici olabilmektedir. Aynı zamanda, Turgut isimli katılımcının da belirttiği gibi videolar, sınırlı internet erişimine sahip olan öğrenenler tarafından her zaman izlenemeyeceği göz önünde bulundurularak tasarlanabilir.

Metin: “Ders olmadan paylaşılan ders içerikli videoyu ben her zaman izleyemeyebilirim. Bunun ders içinde olması daha iyi olur, çünkü bir yandan zorunlu olacak ister istemez. Dinleyeceksin kıyıda köşesinden de olsa bir şey kapacaksın bundan bu yüzden. Zorunlu olmasından yanayım ben, çünkü diğer türlü sosyal medyada bırakırsanız izlemeyebilirim.”

Metin isimli katılımcı öğrenmenin sınıf ortamında gerçekleşmesini ve dersin ders yürütücüsü tarafından anlatılmasını tercih ederken, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımına karşı ön yargılarının olabileceğini düşündürmüştür. Bununla birlikte, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımında tüm öğrenenler için en iyi öğrenme yolu videoları izlemek olmayabilir (Sams ve Bergman, 2013). Kitap okumak, dersi dinlemek veya bir problemi çözmek de tercih edilen öğrenme kaynakları arasında yer alabilir. Bu nedenle, Metin gibi düşünen öğrenenler için de farklı çözüm yolları geliştirmek ve öğrenmeyi tek bir kaynakla sınırlandırmamak, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımının başarılı bir şekilde uygulanmasında önem oluşturabilir.

Sonuçlar

Bu araştırmada, öğrenenlerin zorunlu ve örgün bir lisans dersi olan RTS109 – Temel Bilgisayar Uygulamaları dersinin sosyal medya ile desteklenmesine ilişkin deneyimleri ile söz konusu dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı ile yürütülmesine ilişkin görüşleri alınmıştır. Bir eğitim-öğretim dönemi boyunca sosyal medya ile desteklenerek gerçekleştirilen uygulamada, dersin ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımıyla yürütülmesine ilişkin pilot bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla öğrenenlerin, hem pilot çalışmaya ilişkin deneyimleri hem de bundan sonra tasarlanması planlanan ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı sürecine ilişkin görüşleri alınmıştır. Görüşüne başvuru alan öğrenenlerin tamamı, dersin sosyal medya ile desteklenmesinin öğrenme sürecine katkı getirdiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte, sınıf içi ilişki ve iletişim biçimlerine bağlı olarak birtakım olumsuzlukların yaşandığını da eklemiştirlerdir. Araştırmacı, bu durumun bulunulan ortama özgü bir durum

olduğunu ve sosyal medya ile desteklenen diğer öğrenme ortamlarında söz konusu sorunla karşılaşamayabileceğini düşünmektedir.

Ayrıca, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımına ilişkin olumsuz görüş bildiren katılımcıların pilot çalışmayla ilgili olarak olumlu deneyimlere sahip olması, söz konusu katılımcıların ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımına karşı önyargılarının olabileceğini düşündürmektedir. Henüz yeni bir öğrenme yaklaşımı olan ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımının öğrenenler tarafından benimsenmesi için pilot uygulamalara ağırlık verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, kültürel farklılıklar ve bireysel öğrenme tercihleri de göz önünde bulundurularak, öğrenenlerin bu yeni öğrenme sürecine uyumu sağlanmalıdır.

Öneriler

Sosyal medyanın öğrenme süreçlerinde kullanımına ve ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımına ilişkin bundan sonra yapılacak çalışmalar için öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Sosyal medya ortamı ve yüz yüze öğrenme ortamındaki ilişki ve iletişim biçimlerinin karşılaştırılmasına yönelik kültürel çalışmalara ağırlık verilebilir,
- Ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımı ile tasarlanan öğrenme süreçleri bilimsel yayınlara dönüştürülerek Türkçe alanyazına kazandırılabilir,
- Ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımına yönelik kültürel farklılıkların saptanması ile ilgili araştırmalar gerçekleştirilebilir,
- Ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımının uygulanması konusunda öğrenen motivasyonunun nasıl artırabileceği konusu araştırılabilir,
- Ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımının, geleneksel eğitimin tersine işleyen bir süreç olmadığı göz önünde bulundurularak, kavramın Türkçe karşılığı olarak “çevrik öğrenme” veya “çevrikleştirilmiş öğrenme” sözcükleri kullanılabilir.

Yukarıda sıralanan öneriler doğrultusunda yapılacak çalışmalar, ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımının Türkçe alanyazında daha geniş kapsamda yer almasına ve uygulamada yaygınlaşmasına katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Ardichvili, A. (2008). Learning and knowledge sharing in virtual communities of practice: Motivators, barriers, and enablers. *Advances in Developing Human Resources*, 10(4), 541-554.
- Arnold-Garza, S. (2014). The flipped classroom teaching model and its use for information literacy instruction. *Communications in Information Literacy*, 8(1), 7-22.
- Baepler, P., Walker, J. D., & Driessen, M. (2014). It's not about seat time: Blending, flipping, and efficiency in active learning classrooms *Computers & Education*, 78(2014), 227-236.
- Bergmann, J., & Sams, A. (2014). Flipping for mastery. *Educational Leadership*, 71(4), 24-29.
- Berrett, D. (2014). How 'flipping' the classroom can improve the traditional lecture. *The Education Digest*, September (2012), 37-41.
- Bristol, T. J. (2014). Educate, excite, engage. *Teaching and Learning in Nursing*, 9, 43-46.
- Butt, A. (2014). Student views on the use of a flipped classroom approach: Evidence from Australia. *Business Education & Accreditation*, 6(1), 33-43.
- Chiu, C. M., Hsu, M. H., & Wang, E. T. G. (2006). Understanding knowledge sharing in virtual communities: An integration of social capital and social cognitive theories. *Decision Support Systems*, 42, 1872-1888.
- Demski, J. (2013). 6 Expert tips for flipping the classroom. *Campus Technology*, 26(5), 32-37.
- Findlay-Thompson, S., & Mombourquette, P. (2014). Evaluation of a flipped classroom in an undergraduate business course. *Business Education & Accreditation*, 6(1), 63-71.
- Friedman, L. W., & Friedman, H. H. (2013). Using social media technologies to enhance online learning. *Journal of Educators*, 10(1), 1-22.
- Gaughan, J. E. (2014). The flipped classroom in world history. *The History Teacher*, 47(2), 221-244.
- Hawks, S. J. (2014). The flipped classroom: now or never? *Journal of the American Association of Nurse Anesthetists*, 82(4), 264-269.
- Jacot, M. T., Noren, J., & Berge, Z. L. (2014). The flipped classroom in training and development: Fad or the future? *International Society for Performance Improvement*, 53(9), 23-28.
- LaFee, S. (2013). Flipped learning. *The Education Digest*, November (2013), 13-18.

- Mok, H. N. (2014). Teaching tip: The flipped classroom. *Journal of Information Systems Education, 25*(1), 7-11.
- Mondahl, M., & Liana, R. (2014). Social media, collaboration and social learning: A case-study of foreign language learning. *The Electronic Journal of e-Learning, 12*(4), 339-352.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oak, CA: Sage.
- Puijenbroek, T., Poell, R. F., Kroon, B., & Timmerman, V. (2013). The effect of social media use on work-related learning. *Journal of Computer Assisted Learning, 30*(2), 159-172.
- Sams, A., & Bergmann, J. (2013). Flip your students' learning. *Educational Leadership, 70*(6), 16–20.
- See, S., & Conry, J. M. (2014). Flip my class! A faculty development demonstration of a flipped-classroom. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning, 6*(2014), 585-588.
- Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (2014). *Gazetecilik ve enformasyon temel alanı yeterlilikleri*. <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=48> Erişim tarihi: 10.02.2014.
- VanDoorn, G., & Eklund, A. A. (2013). Face to Facebook: Social media and the learning and teaching potential of symmetrical, synchronous communication. *Journal of University Teaching & Learning Practice, 10*(1), 1-16.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yazar Hakkında

Yrd. Doç. Dr. Tülay GÖRÜ DOĞAN

Tülay GÖRÜ DOĞAN, Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü'nde, Bilişim ve Enformasyon Teknolojileri Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yapmaktadır. Görü Doğan, 2007 yılında, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 2012 yılında ise Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uzaktan Eğitim Anabilim

Dalından doktora derecesini almıştır. Görü Doğan'ın ilgi alanları arasında, uzaktan öğrenme, sosyal medya, iletişim ve öğrenme ortamlarının tasarımı yer almaktadır.

Posta adresi: Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü,
Balcalı Kampüsü, Adana, Türkiye 01330.
Tel (İş): +90 322 338 67 77 / 230
Eposta: tgdogan@cu.edu.tr